

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

Факультет початкової освіти та фізичної культури
Кафедра загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

Наталія БОРБИЧ

«04» вересня 2024 року

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри загальної педагогіки,
психології та методики початкової освіти
Протокол № 1 від 27.08.2024 року
В.о завідувача кафедри

Сергій МАРЧУК

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми
Середня освіта (Фізична культура)

Наталія ДЕНИСЕНКО

«04» вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ОК 8. Загальна педагогіка

освітньо-професійна програма **Середня освіта (Фізична культура)**

освітній ступінь **бакалавр**

галузь знань **01 Освіта /Педагогіка**

спеціальність / предметна спеціальність **014 Середня освіта / 014.11 Середня освіта (Фізична культура)**

академічна група **11 ФК**

РОЗРОБНИК: Сергій МАРЧУК, кандидат педагогічних наук, старший викладач

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Очна (денна) форма навчання	
	Спеціальність / предметна спеціальність 014 Середня освіта / 014.11 Середня освіта (Фізична культура)	Статус освітнього компонента: Обов'язковий	
Змістових модулів – 2	Освітній ступінь: бакалавр	Рік підготовки: 1-й	
Загальна кількість годин – 120		Семестр: 2-ий	
		Лекції 48 год.	Практичні (семінарські) 32 год.
		Самостійна робота 32 год.	
		Консультації 8 год	
		Вид контролю: залік	

1.1. Анотація освітнього компонента

Освітній компонент «Загальна педагогіка» є базовою нормативною дисципліною, яка закладає теоретико-методологічний фундамент для формування професійної і педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. Його вивчення є необхідною умовою для усвідомлення студентами ролі освіти в розвитку особистості та суспільства, розуміння цілей, принципів, закономірностей і методів освітнього процесу в сучасній школі.

У контексті підготовки фахівця з фізичної культури дисципліна має особливу актуальність, оскільки діяльність учителя цього профілю виходить далеко за межі навчання рухових умінь. Педагог фізичної культури має виконувати важливу виховну, соціалізуючу і здоров'язберезувальну функцію, що потребує глибокого розуміння педагогічних процесів, вікових і психологічних особливостей учнів, принципів побудови ефективної комунікації, а також етики педагогічної взаємодії.

У рамках вивчення курсу студенти ознайомлюються з основними категоріями педагогіки, теорією виховання, навчання та розвитку особистості, сучасними освітніми технологіями, формами та методами організації навчального процесу. Особлива увага приділяється специфіці педагогічної діяльності у закладах загальної середньої освіти, а також особливостям роботи вчителя фізичної культури як вихователя, наставника й організатора рухової активності учнів.

Здобуті знання та навички слугуватимуть основою для засвоєння фахових дисциплін і проходження педагогічної практики.

1.2. Мета та завдання освітнього компонента

Мета освітнього компонента – оволодіти методологічними основами педагогічної науки та сприяти оволодінню майбутніми вчителями фізичної культури закладу загальної середньої освіти

теоретичними основами педагогічної науки, формувати в них педагогічне мислення, навчити майбутніх фахівців аналізувати педагогічну дійсність, готувати їх до свідомого оволодіння професійно-педагогічними компетентностями, сформувати у здобувачів освіти національний світогляд і характер, духовність, загальнолюдські моральні гуманістичні якості, залучити здобувачів освіти до творчого дослідництва, сформувати в них прагнення підвищувати педагогічну майстерність.

Завдання вивчення освітнього компонента:

- формування стійкої професійної позиції педагога;
- розгляд науково-методологічних засад педагогіки та з'ясування її місця в системі сучасних людинознавчих наук;
- вивчення новітніх досягнень національної і світової педагогічної науки;
- ознайомлення з педагогічними ідеями класиків української і зарубіжної педагогіки;
- вивчення мети, завдань, форм, методів, змісту навчання і виховання в сучасних умовах;
- виховання любові до педагогічної професії;
- розширення загальнопедагогічного кругозору;
- домогтися глибокого усвідомлення студентами того, що формування високих загальнолюдських якостей можливе лише на основі національних цінностей, культурно-історичних традицій;
- сформувати у студентів цілісну наукову картину світу, професійний педагогічний світогляд, висвітлити корені, витoki історичної пам'яті; виховати патріотизм і гуманізм;
- виховати любов до педагогічної професії, сформувати ідеал вчителя на основі яскравих прикладів життя відомих педагогів.

1.3. Пререквізити та постреквізити

Пререквізити: «Історія української державності та культури», «Вступ до спеціальності та основи академічної доброчесності». Сучасна педагогіка спирається на досягнення гуманітарних наук.

Постреквізити: освітній компонент «Загальна педагогіка» предметно інтегрується з освітніми компонентами, які забезпечують подальшу теоретико-практичну професійну підготовку.

1.4. Характеристика освітнього компонента

У результаті вивчення курсу «Загальна педагогіка» у здобувачів освіти мають сформуватися **компетентності**, які відповідають сучасним вимогам підготовки бакалаврів.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач освіти:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання у галузі освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики фізичного виховання та інших фахових методик і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку на основі абстрактного мислення, аналізу та синтезу та розуміння закономірностей професійної діяльності, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства (*громадянська компетентність*).

ЗК2 Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня, здійснювати пошук з різних джерел і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності (*соціальна компетентність*).

ЗК4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, усвідомлення ймовірних ризиків і персональної відповідальності за діяльність та її результати, мотивування людей до досягнення спільної мети (*лідерська компетентність*).

ЗК7. Здатність ефективно застосовувати набуті теоретичні й практичні знання під час проведення уроків фізичної культури, організації рухової діяльності та вирішення типових і нетипових педагогічних ситуацій.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК1. Здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів, визначених державними стандартами освіти та типовими освітніми програмами.

СК7. Здатність усвідомлювати власні почуття й емоційні стани та ефективно ними керувати у процесі ігрової та спортивної діяльності, зберігаючи педагогічну врівноваженість, справедливість і позитивний емоційний фон під час взаємодії з учнями.

СК12. Здатність планувати освітній процес з фізичної культури, визначаючи цілі, зміст, методи, форми та засоби організації рухової діяльності учнів, а також забезпечуючи поступовість, безпечність і результативність їх фізичного розвитку.

Результати навчання:

ПРН згідно з ОПШ

ПРН1. Знати та критично аналізувати сучасні педагогічні теорії, психологічні, анатомо-фізіологічні, біомеханічні й гігієнічні основи фізичної культури для науково обґрунтованого планування й організації освітнього процесу.

ПРН4. Планувати, моделювати і реалізовувати уроки фізичної культури та позакласну роботу відповідно до Державного стандарту, навчальних програм і потреб учнів.

ПРН12. Розробляти навчально-методичні матеріали, програми фізичного розвитку, змагальну та навчальну документацію відповідно до вимог НУШ.

ПРН15. Ефективно організовувати професійну взаємодію з учнями, батьками, колегами та соціальними партнерами на засадах педагогічного партнерства та поваги до різноманіття.

ПРН17. Здійснювати рефлексію, самооцінювання, планування власної професійної траєкторії та забезпечувати безперервний особистісний і педагогічний розвиток.

Результати навчання за освітнім компонентом

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні:

знати:

- основні категорії, функції та завдання педагогіки; методологічні засади педагогіки;
- сутність процесів навчання, освіти, виховання, розвитку і формування особистості; принципи, засоби, методи, форми навчання і виховання школяра та учнівського колективу;
- особливості перевірки навчально-пізнавальної діяльності школярів, рівня їх вихованості;
- методи, засоби, форми, принципи організації та управління закладом загальної середньої освіти;

уміти:

- розуміти сутність педагогіки як науки;
- ідентифікувати педагогічні явища, процеси, системи, ситуації, задачі;
- розуміти цінності педагогічного знання в загальній культурі людства;
- оволодівати методами науково-педагогічного дослідження;
- сутність і закономірності розвитку особистості, анатомо-фізіологічні, психологічні та вікові особливості учнів;
 - визначити конкретні завдання навчально-виховного впливу, виходячи із загальної мети національного виховання, рівня вихованості дитячого колективу;
 - володіти методами і формами організації освітнього процесу, педагогічної діагностики та педагогічного прогнозування;
 - визначити мету навчання і виховання у відповідності з рівнем вихованості учнів, будувати освітній процес на основі глибокого і систематичного вивчення учнів, їх інтересів;
 - регулювати і корегувати міжособистісні стосунки в учнівському колективі, формувати гуманні відносини з школярами на рівні співпраці з урахуванням національних традицій;
 - налагоджувати стосунки з батьками учнів;
 - сприяти самовихованню, самоосвіті, саморозвитку учнів;
 - застосовувати принципи наукової організації праці;
 - вивчати, узагальнювати та використовувати позитивний педагогічний досвід і досягнення психолого-педагогічної науки.
 - вивчати і аналізувати педагогічну літературу;
 - використовувати кращі надбання педагогічної спадщини при розв'язанні актуальних проблем освітнього процесу сучасної школи;

- працювати з першоджерелами, науково-педагогічною літературою, нормативними документами в галузі освіти;
- аналізувати і оцінювати сучасні педагогічні теорії, концепції.

2. Зміст освітнього компонента

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ. ДИДАКТИКА

Тема 1. Педагогіка як наука.

Тема 2. Розвиток, виховання і формування особистості.

Тема 3. Професія вчителя у суспільстві.

Тема 4. Процес навчання, його закономірності та принципи.

Тема 5. Зміст, методи, засоби, технології, форми організації навчання, контроль навчальних досягнень школярів.

Змістовий модуль 2. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ. ШКОЛОЗНАВСТВО

Тема 6. Сутність, закономірності та принципи виховання.

Тема 7. Основні напрями (зміст) виховання особистості.

Тема 8. Методи та форми виховання. Виховання особистості в колективі.

Тема 9. Робота класного керівника. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості.

Тема 10. Наукові основи управління освітою та закладами загальної середньої освіти.

3. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				Форми роботи/ контролю*
	денна форма здобуття вищої освіти				
	усього	у тому числі			
лекції		семінар / (практ.)	самос. роб		
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ. ДИДАКТИКА					
Тема 1. Педагогіка як наука	10	4	4	2	УО, ДС, Р, АТ
Тема 2. Розвиток і формування особистості	8	4	2	2	УО, ДС, Р
Тема 3. Професія вчителя у суспільстві	8	4		4	АТ, УО
Тема 4. Процес навчання, його закономірності та принципи	10	4	2	4	УО, ДС, Р
Тема 5. Зміст, методи, засоби, технології, форми організації навчання, контроль навчальних досягнень школярів	20	8	2/4	6	УО, ДС, Р, П
Модульний контроль 1	2		/2		МК/КР
Разом за змістовим модулем 1	58	24	10/6	18	
Змістовий модуль 2. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ. ШКОЛОЗНАВСТВО					
Тема 6. Сутність, закономірності та принципи виховання	6	4		2	АТ, УО
Тема 7. Основні напрями (зміст) виховання особистості	12	6	/2	4	П
Тема 8. Методи та форми виховання. Виховання особистості в колективі	10	4	4	2	УО, ДС, Р, АТ
Тема 9. Робота класного керівника. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості	10	4	4/4	2	УО, ДС, Р, П
Тема 10. Наукові основи управління освітою та закладами загальної середньої освіти	14	6	2/2	4	УО, ДС, Р, П
Модульний контроль 2	2		/2		МК/КР
Разом за змістовим модулем 2	54	24	10/6	14	

Консультації ¹	8				
Усього годин	120	48	20/12	32	

* Форми роботи/контролю: УО – усне опитування, ПО – письмове опитування, ДС – дискусія, Т – тести, П – презентація результатів виконаних завдань та досліджень, МК / КР – модульний контроль / контрольна робота, Р – реферат, АТ – аналіз твору тощо.

4. Теми лекційних занять

№ з/п	№ теми	Назва теми	К-ть годин
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ. ДИДАКТИКА			
1.	1	Педагогіка як наука	4
2.	2	Розвиток і формування особистості	4
3.	3	Професія вчителя у суспільстві	4
4.	4	Процес навчання, його закономірності та принципи	4
5.	5	Зміст, методи, засоби, технології, форми організації навчання, контроль навчальних досягнень школярів	8
Змістовий модуль 2. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ. ШКОЛОЗНАВСТВО			
6.	6	Сутність, закономірності та принципи виховання	4
7.	7	Основні напрями (зміст) виховання особистості	6
8.	8	Методи та форми виховання. Виховання особистості в колективі	4
9.	9	Робота класного керівника. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості	4
10.	10	Наукові основи управління освітою та закладами загальної середньої освіти	6
Разом			48

5. Теми семінарських занять

№ з/п	№ теми	Назва теми	К-ть годин
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ. ДИДАКТИКА			
1.	1	Педагогіка як наука, мистецтво і практика навчання та виховання	4
2.	2	Чинники впливу на розвиток та формування особистості	2
3.	4	Психолого-педагогічні основи процесу навчання школярів	2
4.	5	Технології навчання школярів	2
Змістовий модуль 2. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ. ШКОЛОЗНАВСТВО			
5.	8	Виховний вплив методів заохочення та покарання особистості	4
6.	9	Видатні педагоги про сімейне виховання	4
7.	10	Сучасні засади керівництва в закладі загальної середньої освіти	2
Разом			20

6. Теми практичних занять

№ з/п	№ теми	Назва теми	К-ть годин
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ. ДИДАКТИКА			
1.	5	Аналіз навчальних планів, програм та підручників фізкультурної освітньої галузі	4
2.	Т. 1-5	Модульний контроль 1	2
Змістовий модуль 2. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ. ШКОЛОЗНАВСТВО			
3.	7	Технологія виховання особистості	2
4.	10	Особливості атестації та сертифікації педагогічних працівників	2
5.	Т.6-10	Модульний контроль 2	2
Разом			12

¹ Згідно з затвердженим у встановленому порядку графіком.

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

Навчальний матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальними матеріалами, який опрацьовується на навчальних заняттях.

Самостійна робота здобувачів освіти включає:

- підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, тощо);
- виконання завдань з освітнього компонента впродовж семестру;
- роботу над окремими темами освітнього компонента, які згідно з робочою програмою, винесені на самостійне опрацювання здобувачами освіти;
- підготовку до всіх видів підсумкового контролю, у тому числі до курсових і модульних робіт;
- роботу в студентських наукових гуртках, семінарах тощо;
- участь у науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах тощо;
- підготовку до атестації здобувачів освіти.

№ теми	Назва теми	Усього год. самостійної роботи / Завдання	Література	Контроль
1	Основні етапи розвитку педагогіки	2 год. Проаналізувати періоди розвитку педагогіки. Вказати суть кожної стадії розвитку педагогіки, зазначити її представників. Виписати вислови із Біблії («Книга притч Соломонових»). Підготуватися до висвітлення й обговорення питань на семінарському занятті.	Основна: 1,3,11,12 Допоміжна: Біблія	Письмова робота Усне опитування Виступ
2	Українська етнопедагогіка про формування і розвиток особистості дитини	2 год. Вивчивши та проаналізувавши посібники з народної педагогіки, віднайти засоби усної народної до таких чинників формування та розвитку особистості дитини: спадковість; середовище; виховання. Скласти структурно-логічну схему. Підготуватися до висвітлення й обговорення питань на семінарському занятті.	Основна: 11,12 Допоміжна: 11,12,17,21	Письмова робота Усне опитування Тести
3	Класики педагогіки про вимоги до вчителя	4 год. Опрацювати низку історико-педагогічних джерел, твори видатних педагогів та визначити актуальні вимоги до професії вчителя: Я. Коменський «Закони добре організованої школи»; К. Ушинський «Про користь педагогічної літератури»; О. Духнович «Народная педагогія»; В. Сухомлинський «Сто порад учителю». Підготуватися до висвітлення й обговорення питань на практичному занятті (модулі).	Основна: 1,3,11 Допоміжна: 1,5,6,15,19,20,23	Письмова робота Усне опитування Презентація
4	Видатні педагоги про принципи навчання	4 год. Віднайти думки античних філософів про поради навчання учнів. Скласти тези до праці Я.А. Коменського «Велика дидактика» (глави «Загальні вимоги навчання і учіння,	Основна: 1,11,13 Допоміжна: 6,7,13,15,19,,23	Письмова робота Усне опитування Презентація

		тобто як навчати і вчитися»; «Основи легкості навчання і учіння»). Виписати думки видатних педагогів про принцип гуманізму в навчанні учнів. Підготуватися до висвітлення й обговорення питань на семінарському занятті.		
5	Державний стандарт базової середньої освіти	6 год. Опрацювати Державний стандарт базової середньої освіти (2020) у таких аспектах: мета базової середньої освіти та ціннісні орієнтири (п.4); ключові компетентності (п. 7); освітні галузі (п.10); мета освітньої галузі фізичної культури (п.22). Підготуватися до висвітлення й обговорення питань на практичному занятті.	Основна: 5	Письмова робота Усне опитування Презентація
6	Кодекс цінностей сучасного українського виховання	2 год. Опрацювати книгу О. Вишневського «Сучасне українське виховання : педагогічні нариси», проаналізувати такі цінності сучасного українського виховання: абсолютні, вічні цінності та їх антиподи; національні цінності; громадянські цінності; цінності сімейного життя; цінності особистого життя. Скласти структурно-логічну схему. Підготуватися до висвітлення й обговорення питань на практичному занятті.	Основна: 2	Письмова робота Усне опитування
7	Народна педагогіка про виховання	4 год. Запишіть тези до таких теоретичних питань: моральне виховання дітей у сім'ї; провідні ідеї та традиції трудового виховання; розумове виховання дітей та молоді; піклування про здоров'я і фізичний розвиток дітей; естетичне виховання дітей у сім'ї. Заповніть таблицю «Якості особистості, які розвиваються у процесі виховання». Запишіть 7-8 народних загадок, загадайте їх студентам групи. Підберіть 2-3 народні ігри з метою виховання спритності у дітей. Підготуватися до висвітлення й обговорення питань на практичному занятті.	Основна: 11,12 Допоміжна: 11,12,17,21,22,23	Письмова робота Усне опитування Диспут
8	Взаємини в учнівському колективі, методики їх визначення	2 год. Опрацювати рекомендовану літературу та психолого-педагогічну періодику та виконати завдання. Підібрати 2-3 методики вивчення дитячого колективу та міжособистісних взаємин. Підготуватися до висвітлення й обговорення питань на практичному занятті.	Основна: 1,3,11,12,13 Допоміжна: 19	Письмова робота Усне опитування
9	Фізичне виховання учнів у сім'ї	2 год. Зробити тези до таких питань: завдання фізичного виховання у сім'ї; культура харчування у сім'ї; режим дня; фізичне загартування дітей у сім'ї. Презентувати	Основна: 11,12 Допоміжна: 14,24,25	Письмова робота Усне опитування Диспут

		традиції фізичного виховання у вашій родині. Підготуватися до висвітлення й обговорення питань на семінарському занятті, презентація виконаних завдань.		
10	Закон України «Про повну загальну середню освіту»	4 год. Вивчити та проаналізувати такі статті Закону: Стаття 33. Установчі документи закладу загальної середньої освіти. Стаття 36. Система управління закладом загальної середньої освіти. Стаття 38. Керівник закладу загальної середньої освіти. Стаття 40. Педагогічна рада. Проаналізувати розділ «Управління у сфері загальної середньої освіти» та його статті (53-57). Підготуватися до висвітлення й обговорення питань на семінарському занятті, презентація виконаних завдань.	Основна:6	Письмова робота Усне опитування Презентація
<i>Разом:</i>		53 год.		

9. Методи навчання

Під час викладання курсу використовуються такі методи навчання: розповідь – для оповідної, описової форми розкриття навчального матеріалу; пояснення – для розкриття сутності певного явища, закону, процесу; бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять; ілюстрація – для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (малюнки, схеми); практична робота – для використання набутих знань у розв’язанні практичних завдань; аналітичний метод – мисленневого або практичного розкладу цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак; індуктивний метод – для вивчення явищ від одиничного до загального; дедуктивний метод – для вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного; проблемний виклад матеріалу – для створення й розв’язання проблемної ситуації.

У процесі викладання освітнього компоненту для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти передбачене застосування як активних, так і інтерактивних методів та навчальних технологій, серед яких: словесні, наочні, практичні, дидактичні, практико-теоретичні, пошукові, науково-дослідницькі, індуктивно-дедуктивні, дискусійні тощо.

10. Форми контролю знань та критерії оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F). Згідно з п. 2.1. Положення про порядок оцінювання знань здобувачів освіти в умовах кредитно-трансферної системи організації освітнього процесу оцінювання академічних досягнень здобувачів освіти здійснюється під час міжсесійного (поточного та модульного) та підсумкового (семестрового) контролю знань.

Поточний контроль здійснюється з метою оцінювання якості роботи здобувача освіти впродовж семестру під час проведення практичних і семінарських, а також для перевірки якості самостійної роботи здобувачів освіти.

Модульний контроль знань здійснюється через проведення аудиторних письмових контрольних робіт.

Підсумковий контроль знань проводиться у формі диференційованого заліку (усно). Залік передбачає відповіді на питання, в яких здобувачі освіти повинні продемонструвати знання та та сформулювати на їх основі розуміння проблематики курсу, а також отримані компетентності.

За роботу на семінарських/практичних заняттях бали розподіляються таким чином:

Бал	Критерії оцінювання знань здобувача освіти на семінарському/практичному занятті		
	Характер пізнавальної діяльності	Структура відповіді	Характер відповіді
Мінімальна кількість – 0-1	Репродуктивне відтворення начального матеріалу у вигляді доповнення до відповіді студентів	Зачитує виклад матеріалу за лекцією	Відповідь ситуативно усвідомлена
Нижче середньої – 2	Репродукція основних понять, категорій, принципів і закономірностей. Роз'яснення переважної кількості позицій	Зачитує визначення за лекцією (або з словника). Зачитує виклад матеріалу за лекцією та підручниками.	Відповідь усвідомлена, з наведенням власних прикладів
Вище середньої – 3	Наведення власних прикладів щодо застосування розкритих проблем.	Чітка структурована відповідь за попередньо підготовленим планом та детальним описом його позицій, використання додаткових джерел.	Повне та ґрунтовне висвітлення проблеми, узагальнення викладеного у вигляді чіткого переліку позицій
Максимальна кількість – 4	Представлення власної моделі, схеми, віртуального проекту тощо	Власний мотивований, обґрунтований та відмінний від традиційного варіант відповіді	Повне та ґрунтовне висвітлення проблеми із застосуванням нетрадиційних форм викладу

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Питання для семестрового контролю визначені за трьома рівнями:

Перший рівень – репродуктивний, що вимагає від здобувача освіти знань основних понять категоріального апарату та вміння їх застосовувати для виконання елементарних завдань (*відповіді на запитання цього рівня оцінюються максимальною кількістю 6 балів*);

Другий рівень – репродуктивно-творчий, що потребує самостійного пошуку, аналізу літератури з метою її застосування при виконанні певного завдання (*відповіді на запитання цього рівня оцінюються максимальною кількістю – 10 балів*);

Третій рівень – творчо-пошуковий, що передбачає самостійне розв'язання індивідуальних завдань (переважно творчого характеру) (*максимальна кількість балів за виконання завдання цього рівня – 14 балів*).

Варіанти залікових білетів, які містять три завдання/питання за вказаними рівнями

Варіант 1

1. Дати визначення педагогіки як науки. Назвати предмет педагогіки.
2. Проаналізувати функції та особливості виховання.
3. Практичне завдання. Назвати авторів вікової періодизації в історико-педагогічній думці (Аристотель, Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Фребель, С. Русова, ін.). Подати їх вікові періоди у розвитку особистості. Обґрунтувати вікову періодизацію автора, що вам найбільше імпонує.

Варіант 2

1. Назвати джерела та завдання педагогіки.
2. Розкрити суть категорії «мети виховання». Проаналізувати головну мету та завдання національної системи виховання в сучасній Україні.
3. Практичне завдання. Підготувати та обґрунтувати аргументи до дискусії: «Спадковість як провідний чинник формування особистості».

Варіант 3

1. Назвати систему педагогічних наук (галузі педагогіки).
2. Проаналізувати кодекс цінностей сучасного українського виховання.
3. Практичне завдання. Поради відносно щоденника вчителя (порада 49 за працею «Сто порад учителям»). Обґрунтувати доцільність поради, запропонованої В. Сухомлинським.

Варіант 4

1. Указати основні етапи розвитку педагогіки.
2. Розкрити суть, мету, принципи виховання дітей та молоді за народною педагогікою.
3. Практичне завдання. На основі власних спостережень назвати найголовніші мотиви навчання школярів. Вкажіть, як, на вашу думку, розвивати в підлітків інтерес до занять фізичною культурою та спортом.

Варіант 5

1. Визначити в'язок педагогіки з іншими науками.
2. Розкрити суть, мету, завдання, принципи громадянське виховання школярів. Показати взаємозв'язок громадянського і правового виховання.
3. Практичне завдання. Порівняти ключові компетентності за Концепцією. «Нова українська школа» (2016) та Державним стандартом базової середньої освіти (2020). Обґрунтувати, що у них спільного та відмінного.

Варіант 6.

1. Назвати методи педагогічного дослідження.
2. Проаналізувати міжнародні правові документи про захист прав дитини (Конвенція про права дитини, Декларація прав дитини).
3. Практичне завдання. Проаналізуйте модельну освітню програму «Фізична культура. 5-6 класи» в таких позиціях: мета, ціннісні орієнтири, завдання, принципи.

Варіант 7

1. Назвати особливості формування і розвитку особистості підлітка.
2. Розкрити суть, мету, завдання, зміст, шляхи, засоби морального виховання.
3. Практичне завдання. Проаналізуйте модельну освітню програму «Фізична культура. 5-6 класи» в таких позиціях: перелік модулів, характеристика одного із модулів (за вибором).

Варіант 8

1. Назвати основні чинники формування та розвитку дитини в українській етнопедагогіці.
2. розкрити суть, мету, завдання, принципи національно-патріотичне виховання школярів.
3. Практичне завдання. Проаналізуйте модельну освітню програму «Фізична культура. 5-6 класи» в таких позиціях: пріоритети змісту і структура програми.

Варіант 9

1. Визначити соціальна роль, функції вчителя, вимоги до нього.
2. Розкрити суть, мету, завдання, шляхи, засоби, систему трудового виховання учнів.
3. Практичне завдання. Назвіть освітні галузі за Державним стандартом базової середньої освіти (2020). Проаналізуйте освітню галузь, яка визначає вашу майбутню професійну діяльність.

Варіант 10

1. Визначте поняття «дидактика», «народна дидактика».
2. Розкрити суть, провідні категорії, мету, завдання, зміст, шляхи, форми і засоби естетичного виховання учнів.
3. Практичне завдання. Підготувати та обґрунтувати аргументи до дискусії: «Індивідуальний підхід як основа особистісно орієнтованого навчання школярів фізичній культурі та спорту».

Варіант 11

1. Назвіть основні поняття (категорії) дидактики.
2. Розкрити суть, мету, завдання, зміст, засоби, систему фізичного виховання учнів у сім'ї.
3. Практичне завдання. Запропонуйте та обґрунтуйте свої міркування щодо безоціночного навчання в сучасній школі (5 – 9 класи).

Варіант 12

1. Назвіть принципи навчання школярів.
2. Зазначте види та умови методу покарання.
3. Практичне завдання. Проаналізуйте мету виховання, зазначену у Концепції «Нова українська школа» (2016). Обґрунтуйте реалізацію цієї мети в сучасній освітній практиці.

Варіант 13

1. Назвіть нормативні документи змісту загальної середньої освіти.
2. Проаналізуйте методи формування свідомості особистості.
3. Практичне завдання. Розробіть зміст (питання) бесіди для батьків на одну із тем: «Як дитина бігає, грається, то її здоров'я усміхається»; «У здоровому тілі – здоровий дух»; «Здоровий не знає, який він багатий». Обґрунтуйте підбір ваших питань.

Варіант 14

1. Назвіть класифікації методів навчання.
2. Проаналізуйте стадії (діалектика) та фактори розвитку колективу. Визначте шляхи формування учнівського колективу.
3. Практичне завдання. Підберіть 2-3 народні ігри з метою виховання спритності у дітей. Прокоментуйте їх вибір.

Варіант 15

1. Назвіть методи навчання за джерелом знань.
2. Проаналізуйте взаємини у дитячому колективі, назвіть методики їх визначення.
3. Практичне завдання. Визначте принципи педагогіки партнерства школи та родини у вихованні дітей за Концепцією «Нова українська школа». Обґрунтуйте реалізацію зазначених принципів у сучасній практиці.

Варіант 16

1. Назвіть основні технології навчання школярів.
2. Проаналізуйте форми та методи роботи класного керівника з сім'ями учнів. Вкажіть умови ефективності взаємодії класного керівника і батьків.
3. Практичне завдання. Складіть алгоритм проведення педагогічної ради в ЗЗСО (тема педагогічної ради – за вибором).

Варіант 17

1. Назвіть історичні форми навчання.
2. Розкрийте суть, види, критерії оцінки передового педагогічного досвіду. Визначте інноваційну спрямованість сучасної педагогічної діяльності.
3. Практичне завдання. Проаналізуйте розділи Закону України «Про повну загальну середню освіту»(2020) та запропонуйте перелік статей щодо управління та керівництва у ЗЗСО. Обґрунтуйте свій вибір.

Варіант 18

1. Назвіть вимоги до сучасного уроку.
2. Проаналізуйте мету, принципи та види атестації та сертифікації педагогічних працівників.
3. Практичне завдання. Обґрунтувати виховні можливості календарної обрядовості та народних свят українців. Охарактеризувати весняні народні свята.

Варіант 19

1. Назвати особливості підготовки вчителя до уроку.
2. Проаналізувати класифікацію методів виховання.
3. Практичне завдання. Складіть календарний алгоритм організації та проведення атестації педагогічних працівників відповідно до Положення про атестацію педагогічних працівників (2022).

Варіант 20

1. Назвати педагогічні вимоги до перевірки знань учнів.
2. Проаналізувати види планування і облік роботи закладу загальної середньої освіти.
3. Практичне завдання. Вкажіть проблематику праці В. Сухомлинського «Батьківська педагогіка». Обґрунтуйте актуальні ідеї сімейного виховання у спадщині В. Сухомлинського.

Варіант 21

1. Визначте поняття «оцінка знань, умінь і навичок», «оцінювальні судження».
2. Проаналізуйте діяльність управлінських органів в закладі загальної середньої освіти.
3. Практичне завдання. Назвіть українські народні загадки, лічилки, скоромовки для розумового виховання дітей. Обґрунтуйте народні прислів'я та приказки про здоров'я.

Критерії оцінювання семестрового контролю

Вид	Бали	Критерії оцінки

завдання		
<i>Теоретичне питання</i>	6-5	Здобувач освіти володіє матеріалом в повному обсязі. Відповідь на питання сформульовано в термінах освітнього компонента, викладено науковою мовою.
	4-3	Здобувач освіти загалом володіє навчальним матеріалом, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки
	2-0	Здобувач освіти частково володіє навчальним матеріалом або не володіє навчальним матеріалом
Другий рівень	10-9	Здобувач освіти володіє матеріалом в повному обсязі; аргументовано його викладає; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичного питання; демонструє авторську позицію здобувача освіти
	8-6	Самостійно викладає основний зміст навчального матеріалу, але без глибокого всебічного аналізу
	/5-3	Здобувач освіти не в змозі ґрунтовно викласти зміст питання, допускаючи при цьому суттєві помилки
	2-0	Здобувач вищої освіти не в змозі викласти зміст питання, не володіє ключовими поняттями, не володіє навчальним матеріалом
<i>Практичне завдання</i>	14-13	Здобувач освіти дав повну, інноваційно орієнтовану, креативну, вичерпну відповідь, яка складається з: правильного вибору алгоритму вирішення завдання; структурованого викладу матеріалу теоретичної частини завдання; ґрунтовних висновків; авторське бачення проблеми та її практичне вирішення
	12-9	Здобувач освіти розуміє суть завдання, наявна особистісна позиція студента. Відповіді властиві інноваційність і креативність у вирішенні практичного завдання. Містить деякі помилки у виборі алгоритму вирішення завдання
	8-5	Здобувач освіти розуміє сутність проблеми, знає алгоритм її розв'язання. Містить суттєві помилки у виборі та реалізації алгоритму вирішення завдання; відсутня авторська позиція; містить грубі помилки й не має пояснень і висновків
	4-0	Здобувач освіти не розуміє або не повністю розуміє завдання; не в змозі його виконати; виконав завдання частково або й повністю неправильно (виконав менш ніж 20% завдання)
Третій рівень		

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль I. Загальні основи педагогіки. Дидактика											Змістовий модуль II. Теорія виховання. Школотзнавство												
Т.1		Т.2		Т.3		Т.4		Т.5			ЗМ	Т.6		Т.7		Т.8		Т.9		Т.10		ЗМ	Залік
С	СР	С	СР	С	СР	С	СР	С	П	СР	П	СР	П	СР	С	СР	С	СР	С	П	СР	П	
4	1	4	1	1	4	1	4	4	1	10	1	4	1	4	1	4	1	4	4	1	10	30	
Всього балів:																						100	

Умовні позначення: Т.1. – тема 1; С – семінарське заняття; П. – практичне заняття.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Політики курсу

11.1. Політика щодо відвідування

Здобувач освіти повинен відвідувати всі види занять, передбачені навчальним планом, згідно з розкладом. Графік консультацій із освітнього компоненту оприлюднений на інформаційному стенді кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти. У разі відсутності здобувача на занятті він зобов'язаний його відпрацювати.

11.2. Політика щодо академічної доброчесності

Здобувач освіти повинен самостійно виконати всі завдання семінарських та практичних занять, а, у випадку запозичень інформації, зобов'язаний коректно її відобразити з посилання на першоджерело. Використання будь-яких джерел інформації під час проведення різних форм оцінювання знань (семестровий, підсумковий контроль) заборонено. Використання інструментів штучного інтелекту в освітній діяльності здійснюється у межах вимог академічної доброчесності. Здобувач освіти зобов'язаний використовувати технології штучного інтелекту відповідально, прозоро та етично, з обов'язковим дотриманням принципів академічної доброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

11.3. Політика щодо дотримання термінів виконання завдань

Здобувач освіти повинен вчасно виконати всі завдання семінарських і практичних занять у терміни, які встановлює викладач. Самостійну роботу здобувач освіти виконує індивідуально, відповідно до методичних вказівок та визначених викладачем завдань і термінів. У випадку відсутності здобувача освіти на занятті з об'єктивних причин (хвороба, заява по поважній причині) термін здачі робіт може бути змінений. До підсумкової форми контролю (заліку) здобувач освіти має відпрацювати пропущені заняття та здати усі теми. Ліквідація заборгованості відбувається під час проведення консультацій з освітнього компонента за графіком, визначеним викладачем.

11.4. Політика щодо визнання результатів неформальної освіти (за бажанням викладача)

Якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній (курси, семінари, тренінги, стажування) чи інформальній освіті і їх тематика, обсяг вивчення та зміст відповідають освітньому компоненту в цілому або його окремому розділу, змістовому модулю, темі (темам), що передбачені робочою програмою освітнього компонента, і проходження яких підтверджено документально

(сертифікат, свідоцтво тощо), то зарахування результатів такого навчання здійснюється згідно з «Положенням про порядок визнання результатів навчання здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, у Комунальному закладі вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради».

12. Рекомендована література

Основна

1. Анєнкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2010. 567 с.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ: Академвидав, 2009. 616 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
5. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
6. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
7. Закон України «Про освіту». URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
8. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
9. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>
10. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: https://docs.google.com/viewer?docex=1&url=https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-iloivepdf_merged.pdf
11. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. 560 с.
12. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Либідь, 2003. 560 с.
13. Якса Н. В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 548 с.

Допоміжна

1. Бойчук П. М., Марчук С. С., Пушкар Н. С. Ярощук Н. П. Професійні якості педагога та його підготовка в контексті ідей К. Д. Ушинського. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2023. Вип. 4. С. 3–10.
2. Бойчук П., Марчук С. Організація шкільної освіти Давньої Русі в історико-педагогічному та етнографічному ракурсах. *Академічні студії*. 2022. №.4. С. 156-164.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
4. Енциклопедія освіти / за ред. В.Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / за ред. В.Кременя. Київ: Знання, 2005. 767 с.
6. Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 664 с.
7. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996. 436 с.
8. Марчук С. С., Ковальчук І. Л., Чемерис І. В. Г. Скворода про зміцнення тілесного та духовного здоров'я людини (за матеріалами листів до М. Ковалинського). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2021. Вип. 41. Т. 2. С. 227–233.
9. Марчук С., Кабак В., Борбич Н., Ковальчук І. Розвиток педагогічної термінології та становлення понятійно-категоріального апарату педагогіки. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2024. Вип. 2. С. 35–43.
10. Марчук С., Ковальчук І., Чемерис І. Здоров'язбережувальна освіта у філософській спадщині Г. Сквороди як актуальна науково-педагогічна проблема *Acta Paedagogica Volynienses*. 2024. Вип. 1. С. 16–25.
11. Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. Суми : Університетська книга,

2005. С. 17-21.

12. Народна педагогіка: світовий досвід / уклад. А. І Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. Київ: Знання-Прес, 2003. 134 с.
13. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред. А.М. Бойко. Київ: Професіонал, 2004. 576 с.
14. Родинна педагогіка / за ред. А. А. Марушкевич. Київ: ПАРАПАН, 2002. 216 с.
15. Русова С. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. Київ: Либідь, 1997. Кн. 1. 272 с. Кн. 2. 320 с.
16. Скворода Г. Твори: У 2-х т. Київ: Обереги, 2005. Т.1. 528 с.; Т.2. 480 с.
17. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. Київ: ІЗМН, 1997. 232 с.
18. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ: Рад. школа, 1978. 263 с.
19. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 томах. Київ: Рад. школа, 1976-1977. Т.1. 654 с.; Т.2. 670 с.; Т.3. 670 с.; Т.4. 640 с.; Т.5. 639 с.
20. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. / за ред. О.В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.; Кн. 2. 552 с.
21. Українське народознавство / за ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. Львів: Фенікс, 1994. 608 с.
22. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Київ: Рад. школа, 1983. Т.1. 488 с.; Т.2. 359 с.
23. Хрестоматія з історії української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський / уклад. В. П. Кравець, О. І. Мешко. Київ: Грамота, 2008. 768 с.
24. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Ч. 1. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 272 с.
25. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Ч. 2. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 248 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
2. <https://dnpb.gov.ua/ua/> Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України.
3. <https://mon.gov.ua/> Сайт Міністерства освіти і науки України.
4. <https://www.rada.gov.ua/> Сайт Верховної Ради України.

Викладач

Марчук Сергій Степанович